

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

В. В. СУХОНОС

Віктор Володимирович Сухонос, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Української академії банківської справи

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Конституційно-правові засади організації та діяльності будь-якого органу державної влади, зокрема і прокуратури, є основою його правового статусу. При розгляді конституційно-правового статусу прокуратури України необхідно враховувати декілька ключових позицій.

По-перше, норми Конституції України за своєю соціально-політичною та юридичною сутністю неоднакові, оскільки частина з них виконує фіксує функцію, а частина – програмно-декларативну¹. Якщо не враховувати хоча й існуючий, але не досить поширений у світовій практиці досвід розробки тимчасових чи перехідних Конституцій, то найбільш вдалим способом визначення конституційно-правових засад діяльності певного органу державної влади в умовах докорінного реформування структури та принципів діяльності державного механізму є закріплення безпосередньо в нормах Конституції основ кінцевого (модельного) правового статусу органів державної влади, а також визначення засад проміжного правового статусу, яким органи державної влади наділяються на певний перехідний період.

При зовнішній простоті зазначеного підходу він надзвичайно складний для реалізації на практиці, оскільки на момент прийняття відповідних конституційних положень законодавець повинен чітко усвідомлювати кінцеву мету та етапи реформування системи органів прокуратури. На жаль, на момент прийняття Конституції України єдиної думки щодо перспективної моделі української прокуратури не існувало, як, до речі, не існує її і тепер. Це стало однією з причин перегляду відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р. № 2222-IV конституційно-правового статусу прокуратури України та доповнення переліку її функцій функцією нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, а також законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами²».

По-друге, при дослідженні правового статусу прокуратури необхідно враховувати, що безпосередньо питанням організації та діяльності прокуратури присвячено небагато положень Конституції України. Тому варто погодитися з Ю. С. Шемшученком³, В. Я. Тацієм⁴ та іншими вченими стосовно того, що для з'ясування ролі прокуратури у державному механізмі аналізу положень Конституції України недостатньо.

По-третє, аналізуючи правовий статус української прокуратури, не можна ігнорувати зарубіжний досвід організації діяльності прокуратури або аналогічних їй органів чи служб, тому що, як зазначають К. Цвайгерт та Х. Кьотц, «правове дослідження набуває по-справжньому наукового характеру тільки тоді, коли розширюються дослідження норм будь-якої національної системи»⁵. Відомо, що досвід європейських країн дозволяє говорити про існування певної концептуальної моделі організації та діяльності інституту прокуратури в умовах демократичного державного режиму та громадянського суспільства. Ігнорування цього досвіду робить неповноцінним не лише науково-теоретичне дослідження сутності інституту прокуратури, а й будь-які практичні спроби удосконалення правового статусу, організації та діяльності прокуратури України.

По-четверте, необхідно враховувати загальносвітові тенденції конституціоналізму, якому, на думку В. С. Чиркіна, властиве підвищене значення загальнолюдських цінностей, розрив із тоталітаризмом, зближення різних правових систем при більш точному врахуванні власного досвіду⁶. В аспекті трансформації правового статусу органів прокуратури зазначені тенденції зумовлюють загальне і поступове звуження її наглядних функцій, а також зниження рівня централізації й субординації під час організації та діяльності. Однак необхідно підкреслити, що ці тенденції у будь-якому разі мають реалізовуватися поступово, у міру підвищення рівня правосвідомості і правової культури населення та розбудови громадянського суспільства.

Ставлення до прокуратури як до державного інституту певною мірою підвищує ступінь деталізації положень про неї у Конституціях різних країн.

Як визначено в літературі, у країнах Європи по-різному вирішується питання конституційного врегулювання організації і діяльності прокуратури. За їх обсягом країни Європи можна поділити на такі групи:

а) у конституціях прокуратури присвячені самостійні структурні елементи (Албанія, Словаччина, Угорщина, Україна);

б) положення про прокуратури містяться в окремих підрозділах, які входять до складу розділів, присвячених судовій владі (Словенія, Португалія);

в) прокуратури присвячені окремі статті у відповідних розділах і підрозділах (Болгарія, Грузія, Іспанія, Литва, Росія, Чехія, Фінляндія);

г) слово «прокурор» використовується в конституціях лише щодо службових осіб органів прокуратури окремих країн, зокрема, тих, які поряд із суддями входять до складу магістратури (Бельгія, Італія, Греція, Нідерланди, Франція, Швеція);

д) у конституціях відсутні будь-які згадки про прокуратуру, а її організація і діяльність регулюються виключно ординарними законами (Австрія, Данія, Естонія, Норвегія, Німеччина, Польща, Швейцарія)».

У рамках романо-германської правової сім'ї материнськими є правові системи Франції та Німеччини, оскільки значна кількість інститутів, норм і принципів, у т.ч. у сфері діяльності органів прокуратури, були запозичені іншими країнами, зокрема й Україною⁸.

У сучасній Франції прокуратура організаційно входить до складу Міністерства юстиції, хоча структура органів прокуратури співпадає із структурою судової системи.

Усі прокурори призначаються та звільняються з посади Президентом Франції за рекомендацією міністра юстиції, якому належать і певні повноваження у сфері контролю за діяльністю органів прокуратури. Зокрема, міністр юстиції наділений повноваженнями давати прокурорам письмові вказівки щодо вчинення ними певних процесуальних дій⁹.

Особливістю правового статусу французької прокуратури є те, що нормами Конституції регламентуються лише окремі принципові засади її діяльності, тоді як основні норми, які стосуються функціонування органів прокуратури, передбачаються переважно в актах процесуального законодавства. Так, у Кримінально-процесуальному кодексі Франції прокуратури присвячено окрему главу¹⁰.

У Німеччині прокуратура належить до системи органів юстиції і підпорядковується міністерству юстиції: на федеральному рівні – федеральному міністру юстиції, на земельному – земельному управлінню органів юстиції¹¹. Прокуратура є органом кримінального переслідування, який незалежний від суду. Хоча кожна прокуратура існує при відповідному суді, здійснює досудове слідство під свою відповідальність і не лише користується послугами поліції, а й самостійно може проводити цілу низку слідчих дій, зокрема обшуки, арешт майна чи прослуховування телефонів¹².

У деяких країнах романо-германської правової сім'ї прокуратура наділена окремими елементами функції загального нагляду за дотриманням законів. Наприклад, відповідно до Положення про судоустрій Італії від 20.01.1941 р. прокуратура поряд із функціями організації кримінального переслідування та підтримання державного обвинувачення у суді наділяється «безпосередньою владою щодо примусу у зв'язку з виконанням чи дотриманням законів, коли їх недотримання чи невиконання прямо зачіпає інтереси держави, якщо такого роду дії не відносяться законом до компетенції інших органів»¹³. Отже, функція загального нагляду за дотриманням законів для італійської прокуратури є другорядною і виконується нею лише тією мірою, якою її не віднесено до компетенції інших органів державної влади.

Своєрідне місце в системі державного механізму США посідає американська атторнейська служба, повноваження якої у багатьох сферах є аналогічними повноваженням органів прокуратури інших держав. У літературі її нерідко називають прокуратурою, а самих атторнейів – прокурорами¹⁴.

Відповідно до ст. 2 Конституції США Президент США призначає Генерального атторнея за порадою та згодою Сенату. Атторнейська служба діє як служба державного обвинувачення, наділена правом порушувати кримінальні справи, розслідувати злочини, притягувати злочинців до кримінальної відповідальності, підтримувати державне обвинувачення у суді. У віданні Генерального атторнея перебувають контррозвідка, політична поліція, управління пенітенціарними закладами та справами іммігрантів¹⁵.

Характерною особливістю американського законодавства про діяльність атторнейської служби є те, що як на федеральному рівні, так і на рівні штату, організація та діяльність цієї служби регулюється численними актами різної юридичної сили, прийнятими протягом тривалого часу Конгресом США, законодавчими зборами штатів, іншими органами, а також судовими прецедентами, об'єднаними переважно у 28 томах Зводу федеральних законів США та відповідних Зводів законів штатів¹⁶.

Важливе значення для порівняльно-правового дослідження статусу прокуратури України та зарубіжних країн має досвід колишніх соціалістичних держав та республік СРСР.

Особливий інтерес викликає білоруський досвід конституційного закріплення правового статусу прокуратури. У Конституції Республіки Білорусь від 27 листопада 1996 р. прокуратури присвячена окрема 7-ма глава розд. VI (ст. 125-128), в якій прокуратура визначена як самостійний орган державної влади в системі державного механізму. Однак розділ VI цієї Конституції стосується не лише прокуратури, а й Комітету державного контролю, що може створити враження про існування в Білорусі контрольної гілки влади. Справа в тому, що Комітет державного контролю, який здійснює контроль за виконанням бюджету, законодавства з питань державної власності, фінансових і податкових відносин, відповідно до ст. 130 Конституції утворюється Президентом, який є главою виконавчої влади, а ст. 6 Конституції закріплює поділ державної влади на три традиційні гілки – законодавчу, виконавчу і судову¹⁷.

У ст. 10 Конституції Російській Федерації 1993 р. також записано, що державна влада здійснюється на основі її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Незважаючи на те, що за Конституцією РФ прокуратура належить до судової гілки влади, можна зробити висновок про те, що це певною мірою формальність, оскільки фактично в системі державної влади прокуратура посідає особливе місце. Генеральний прокурор РФ, як і в Україні, відповідно до ст. 129 Конституції призначається на посаду й усувається з неї за рішенням парламенту – Ради Федерації Федеральних Зборів за поданням Президента РФ. Голова Ради Федерації приводить його до присяги. Прокуратура як федеральний державний орган тісно взаємодіє із законодавчою владою. Генеральний прокурор РФ щорічно подає Палатам Федеральних Зборів РФ і Президенту РФ доповідь про стан законності та правопорядку в державі. Він пропонує і заходи законодавчого характеру, аналізує законодавство з точки зору його застосування, має право законодавчої ініціативи, чого не вправі робити Генеральний прокурор України.

У Конституції Узбекистану органам прокуратури присвячено окрему XXIV главу (ст.ст. 118–121). Стаття 120 Конституції прямо вказує на те, що прокуратура є самостійним органом держави і не належить до жодної з гілок влади¹⁸. Генеральний прокурор Узбекистану і його заступники призначаються і звільняються з посади тільки Президентом країни, відповідно до ст. 76 і п. 17 ст. 78 Конституції Узбекистану укази Президента затверджує Олий Межлис (парламент). Закон Республіки Узбекистан «Про прокуратуру», прийнятий 9 грудня 1992 р., в цілому тотожний закону РФ. Основними функціями прокуратури є загальний нагляд за точним дотриманням законів, як це було в СРСР, підтримання державного обвинувачення, розслідування злочинів, участь у засіданнях органів державної влади, розгляд скарг і заяв громадян.

Конституція Вірменії від 05.07.1995 р. у ст. 1 та ст. 5 проголосила країну суверенною, демократичною, соціальною, правовою державою, де державна влада здійснюється «на основі принципу поділу законодавчої, виконавчої та судової влади»¹⁹. За Конституцією прокуратура віднесена до судової влади. Повноваження і функції прокуратури мають свою специфіку (ст. 103). Генеральний прокурор республіки призначається на посаду як і в Україні, але за поданням голови уряду. Прокуратура Вірменії позбавлена функції загального нагляду, а інші функції є тотожними тим, які має прокуратура України.

Конституція Республіки Молдова в редакції від 19 липня 1996 р. віднесла прокуратуру також до судової влади. Якщо уважно дослідити повноваження і функції прокуратури, принципи її діяльності, можна зробити висновок про те, що, як і в Росії, прокуратуру Молдови слід вважати самостійним органом державної влади²⁰.

Прокуратура Таджикистану також являє собою централізовану систему. Очолює її Генеральний прокурор, який відповідно до ст. 94 Конституції підзвітний «Маджлиси Оли Республіки Таджикистан» (парламенту), а також Президенту. Генеральний прокурор Таджикистану та його заступники призначаються і звільняються з посади Президентом (п. 6 ст. 69 Конституції). Стаття 93 Конституції прямо вказує, що Генеральний прокурор Таджикистану і підпорядковані йому прокурори здійснюють нагляд за дотриманням законів на території держави відповідно до своїх повноважень²¹.

Генеральний прокурор Республіки Туркменістан, його заступники і прокурори областей призначаються і звільняються з посад Президентом країни, який, як і в Республіці Таджикистан, є головою держави і виконавчою влади (ст. 54). Здійснюючи свої наглядові та інші повноваження, прокуратура керується тільки законом (ст. 110–111). Фактично вона є частиною виконавчої влади, тому що повністю підзвітна Президенту держави, який очолює виконавчу владу, що також передбачено Конституцією²².

У Конституції Киргизької Республіки прокуратурі присвячена лише ст. 78 розділу III, яка передбачає, що вона в межах своєї компетенції здійснює нагляд за дотриманням законодавчих актів, здійснює кримінальне переслідування та бере участь у судовому засіданні у випадках, передбачених законом²³.

Прокуратура Азербайджану відноситься до судової влади і їй присвячені ст. 160–162 Конституції²⁴. Відповідно до ст. 161 прокуратура здійснює нагляд за дотриманням законів, підтримує державне обвинувачення в суді, виступає в суді з позовом, порушує кримінальні справи і веде слідство, виносить протести на рішення судів. Генеральний прокурор призначається на посаду Мілі Меджлісом Республіки (парламентом) за поданням Президента, а звільняється Президентом лише за погодженням з Мілі Меджлісом.

У Грузії, як і в інших країнах пострадянського простору, державна влада здійснюється за принципом її поділу на законодавчу, виконавчу і судову²⁵. Пункт 1 ст. 94 Конституції Грузії встановлює, що прокуратура є «установою судової влади». Повноваження і функції її значно обмежені, вона позбавлена функції загального нагляду і здійснює лише кримінальне переслідування, нагляд за дізнанням і виконанням покарань, а також підтримує державне обвинувачення. Призначає Генерального прокурора Грузії Парламент за поданням Президента.

Діяльність прокуратури Латвійської Республіки регламентується Законом Латвійської Республіки «Про прокуратуру» від 19 травня 1994 р. із змінами і доповненнями²⁶. У Конституції цієї країни взагалі немає такого терміну як прокурор²⁷. Якщо врахувати те, що Генеральний прокурор призначається на посаду Сеймом за поданням Голови Верховного Суду, то прокуратуру лише умовно можна віднести до судової гілки влади. Вона самостійно здійснює повноваження в межах встановленої законом компетенції. Виходячи з вищевказаного, не можна погодитися з Л. Р. Грицаєнком, який, не обгрунтовуючи свою позицію, відніс прокуратуру Латвії до судової влади²⁸.

На відміну від Конституції Латвії, у гл. 9 Конституції Литви, яка присвячена Суду (ст. 109 – 118), ст. 118 прямо визначає повноваження прокуратури²⁹. Законом «Про прокуратуру» від 13 жовтня 1994 р. визначені структура прокуратури та порядок її діяльності. Якщо в Латвії Генеральний прокурор призначається на сім років Сеймом країни, то в Литві – Президентом Республіки³⁰.

На відміну від Конституції Латвії і Литви, Конституція Естонської Республіки передбачає й інші інститути, до яких перейшла частина функцій прокуратури³¹. Тому прокуратуру Естонії доцільно розглядати разом із традиційним для цієї країни інститутом Канцлера юстиції, який здійснює функцію нагляду за відповідністю Конституції і законам держави правових актів законодавчої і виконавчої влади, а також місцевого самоврядування.

У Республіці Болгарія згідно із ст. 126 розділу VI Конституції 1991 р. прокуратуру віднесено до судової влади³².

В Угорщині, як і в Україні, до цього часу деякі реформатори намагалися підпорядкувати прокуратуру виконавчій владі. Так, у травні 1998 р. Уряд Угорщини запропонував змінити конституційний статус прокуратури, підпорядкувавши її Міністерству юстиції, одночасно зберігаючи за нею незалежність від владних структур. Але ця поправка в Парламенті підтримки не отримала³³.

Згідно із ст. 64 Конституції Республіки Польща прокуратуру віднесено до виконавчої влади. Генеральний прокурор одночасно займає і посаду Міністра юстиції³⁴.

Відповідно до ст. 131 Конституції Румунії «...прокурори здійснюють свою діяльність ... під адміністративним управлінням Міністерства юстиції»³⁵. Це означає, що вона входить до складу виконавчої влади.

Здійснений порівняльний аналіз дозволяє виявити певні закономірності в організації і діяльності органів прокуратури зарубіжних країн, які так чи інакше мають враховуватися як у процесі визначення місця прокуратури України у механізмі держави, так і в ході практичної діяльності з удосконалення її роботи.

У першу чергу привертає увагу те, що принципи організації, функції і повноваження органів прокуратури зарубіжних країн практично не залежать від форми державного правління (монархія чи республіка) та форми державно-територіального устрою (унітарна чи федеративна держава). Це пояснюється єдністю завдань, що ставляться перед прокуратурою в переважній більшості держав світу, зокрема – забезпечення реалізації публічних інтересів держави та суспільства у сфері функціонування правової і судової системи. Водночас спостерігається досить чіткий взаємозв'язок між функціями, виконання яких покладається на органи прокуратури, та типом існуючого у тій чи іншій державі політичного режиму. Чим вищий ступінь розвитку демократії та громадянського суспільства, тим вужче коло наглядових повноважень, які надаються органам прокуратури, а в багатьох випадках, як це можна простежити на прикладах Франції, Німеччини чи США, наглядові функції не притаманні прокуратурі взагалі. І навпаки, у країнах з авторитарним режимом прокуратура часто виконує функцію загального нагляду, а в тоталітарних режимах прокуратура цілком перетворюється на репресивний орган.

Проте зазначений зв'язок не можна зводити до прямої поверхової залежності функцій органів прокуратури та її місця в механізмі держави від існуючого в державі політичного режиму, оскільки характер цих взаємозв'язків значно глибший. Авторитарний та тоталітарний режими можуть існувати лише в країні, суспільство якої характеризується низьким рівнем правосвідомості та правової культури, правовим нігілізмом, недовірою населення до держави та права взагалі.

Неправильним було б вважати, що відмова від наглядових повноважень прокуратури є обов'язковою передумовою формування демократичної правової держави. Не відмова від наглядових повноважень прокуратури є способом побудови демократії, а реальне існування демократичного режиму дозволяє звужувати наглядові повноваження прокуратури чи взагалі відмовлятися від них. Проте прискорене обмеження наглядових повноважень прокуратури України обов'язково призведе до протилежного результату – зниження рівня правової захищеності індивіда.

У нинішніх умовах надзвичайно високого рівня корупції у багатьох органах державної влади та місцевого самоврядування, непоодиноких випадків винесення судами неправомірних рішень органам прокуратури України має бути властива сувора ієрархічність та централізованість, як це передбачено чинним Законом України «Про прокуратуру».

Не враховуючи цього, представники структур ПАРЄ, зокрема Комісії з демократії через право (Венеціанської комісії), без належного обґрунтування у своїх претензіях до України сформулювали три постулати, розглядаючи їх як догмати, що не підлягають обговоренню: а) прокурорський нагляд суперечить принципу верховенства права; б) зазначена функція ставить прокуратуру над іншими державними органами; в) прокуратура загрожує підривом незалежності судової влади³⁶.

Навіть переорієнтацію діяльності прокуратури України на захист прав і свобод вважають порушенням принципу верховенства права, забуваючи про те, що правозахист є найважливішим обов'язком держави, усіх її органів, включаючи прокуратуру.

Відомий український правознавець Ю. Шемшученко вважає, що «серед вимог, що ставляться перед нами, чимало суб'єктивних вимог, а головне, органічної прихильності європейців до своїх систем. Звідси – намагання представити сучасну прокуратуру України як пережиток радянської системи з її зайвою централізацією і незалежністю від будь-яких органів на місцях, а невходження її до жодної з гілок влади – як порушення принципу поділу влади»³⁷.

«Наші законодавці повинні зрозуміти, – зауважив В. Долежан, – що йдеться про захист національних інтересів і, ширше, про один з елементів її національної безпеки»³⁸.

Відповідно до цих змін на прокуратуру було покладено функцію нагляду за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами.

Автор категорично не погоджується з висновками Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи від 05.10.2005 р. № 1466 (2005) «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною», згідно з якими зазначені ЗМІНИ до Конституції є поверненням України в минуле. Висувається вимога якнайшвидше скасувати функцію загального нагляду і передати її судовій владі, у першу чергу – адміністративним судам³⁹. На нашу думку, такий висновок передчасний, науково необґрунтований та не відповідає реальному стану справ в Україні.

Важливе значення має оптимальне вирішення питання про те, чи закріплювати перелік функцій прокуратури безпосередньо в Конституції України, чи зробити це у Законі України «Про прокуратуру».

На наш погляд, зазначена проблема має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення. Якщо припустити, що під впливом експертів Ради Європи з Конституції буде вилучений нагляд за дотриманням і застосуванням законів, то, без сумніву, дуже швидко всі зрозуміють згубність такого кроку. Але виправляти помилку буде дуже важко, оскільки для цього доведеться знову вносити зміни до Конституції, що, як відомо, є складною процедурою. Вважається, що достатньо у відповідній нормі Конституції записати: «Функції і повноваження прокуратури визначаються законом». В умовах існуючої в Україні політичної і правової нестабільності це сприяло б оперативному вирішенню питань участі прокуратури у боротьбі зі злочинністю та іншими правопорушеннями.

Одним із шляхів виходу із такої ситуації є активізація виконання прокуратурою України функції представництва інтересів громадянина та держави в суді та нагляду за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. У зв'язку з цим можна зробити висновок про те, що визначення функцій прокуратури, яке передбачене чинною Конституцією України, слід розглядати не як повернення до радянської ідеології, оскільки це не ідеологічна проблема, а як важливе досягнення українського конституціоналізму, спрямоване на забезпечення прогресивного розвитку державотворчих процесів та підвищення рівня правової культури населення.

Європи з Конституції буде вилучений нагляд за дотриманням і застосуванням законів, то, без сумніву, дуже швидко всі зрозуміють згубність такого кроку. Але виправляти помилку буде дуже важко, оскільки для цього доведеться знову вносити зміни до Конституції, що, як відомо, є складною процедурою. Вважається, що достатньо у відповідній нормі Конституції записати: «Функції і повноваження прокуратури визначаються законом». В умовах існуючої в Україні політичної і правової нестабільності це сприяло б оперативному вирішенню питань участі прокуратури у боротьбі зі злочинністю та іншими правопорушеннями.

Одним із шляхів виходу із такої ситуації є активізація виконання прокуратурою України функції представництва інтересів громадянина та держави в суді та нагляду за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. У зв'язку з цим можна зробити висновок про те, що визначення функцій прокуратури, яке передбачене чинною Конституцією України, слід розглядати не як повернення до радянської ідеології, оскільки це не ідеологічна проблема, а як важливе досягнення українського конституціоналізму, спрямоване на забезпечення прогресивного розвитку державотворчих процесів та підвищення рівня правової культури населення.

¹ Основи конституційного права України: підруч. / За заг. ред. В. В. Копейчикова. – стер. вид. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 15–16; Конституционное (государственное) право зарубежных стран: в 4 т. – Т. 1–2. Часть общая: учеб. / Отв. ред. Б. А. Страсун. – М.: Изд-во БЕК, 2000. – С. 46–48.

² Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 08.12.2004 р. № 2222-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2. – Ст. 44.

³ Шемшученко Ю. С. Теоретичні засади прокурорського нагляду на сучасному етапі / Ю. С. Шемшученко // Проблеми розвитку прокуратури України в умовах демократичної правової держави / Ген. прокуратура України: матеріали наук.-практ. конф. – К, 1996. – С. 15–19.

⁴ Тацій В. Я. Роль і місце прокуратури в системі правоохоронних органів України / В. Я. Тацій // Проблеми розвитку прокуратури України в умовах демократичної правової держави: матеріали наук.-практ. конф. / Ген. прокуратура України. – К, 1996. – С. 20–22.

⁵ Цвайгерт К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: В 2 т. / К Цвайгерт, Х. Кетц; пер. с нем. – Т. 1: Основы. – М.: Междунар. отнош., 2000. – С. 11.

⁶ Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран: учеб. / В. Е. Чиркин; Ин-т государства и права Рос. акад. наук. – М.: Юристъ, 1997. – С. 33–34.

⁷ Долежан В. В. Конституційні аспекти удосконалення прокурорської системи України / В. Долежан // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 2. – С. 117–118.

⁸ Харитонов О. І. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції: посіб. / О. І. Харитонов, С. О. Харитонов. – Х.: Одиссей, 2002. – С. 421, 467.

⁹ Государственные органы зарубежных стран, исполняющие функции, сходные с функциями прокуратуры в СССР // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью. – 1991. – № 131. – С. 33.

¹⁰ Михайленко О. Р. Прокуратура Франції: становлення та повноваження / О. Р. Михайленко // Право України. – 2000. – № 2. – С. 100.

¹¹ Государственные органы зарубежных стран, исполняющие функции, сходные с функциями прокуратуры в СССР // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью. – 1991. – № 131. – С. 45.

- ¹² Немеллер М. Уголовное судопроизводство и роль прокуратуры в Германии / М. Немеллер // Российская юстиция. – 1994. – № 10. – С. 29.
- ¹³ Италия. Конституция и законодательные акты / [Редкол.: Г. В. Барабашев, О. А. Жидков, И. П. Ильинский, Г. П. Калямин, Б. А. Страшун, В. А. Туманов (предисл.), В. Е. Чиркин]; пер. С ит. – М.: Прогресс, 1988. – С. 306–307.
- ¹⁴ Пешков М. А. Функции суда, прокурора и полиции при производстве арестов и обысков в уголовном процессе США / А. М. Пешков // Государство и право. – 1998. – № 1. – С. 94.
- ¹⁵ Скуратов Ю. И. Концептуальные вопросы развития прокуратуры в период правовой реформы в Российской Федерации / Ю. И. Скуратов // Законность. – 1997. – № 3. – С. 8.
- ¹⁶ Органы прокуратуры Российской Федерации и Соединенных Штатов Америки. Правовые основы, структура, направления деятельности / [Винокуров Ю. Е., Козусев А. Ф., Коробейников Б. В., Кузьмина А. И. и др.] – М., 1996. – С. 14–15.
- ¹⁷ Новые конституции стран СНГ и Балтии: сб. документов / [сост. Ю. А. Дмитриев, Н. А. Михалева (отв. ред.)]. – 2-е изд. – М.: Манускрипт, Юрайт, 1998. – С. 151–153, 170.
- ¹⁸ Там само. – С. 450–496.
- ¹⁹ Там само. – С. 105–133.
- ²⁰ Там само. – С. 309–355.
- ²¹ Там само. – С. 400–423.
- ²² Там само. – С. 424–449.
- ²³ Там само. – С. 268–308.
- ²⁴ Там само. – С. 55–104.
- ²⁵ Там само. – С. 175–209.
- ²⁶ Грицаєнко Л. Р. Прокуратура в країнах Європи: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Грицаєнко Л. Р. – К.: Біноватор, 2006. – С. 56–58.
- ²⁷ Новые конституции стран СНГ и Балтии: сб. документов / [сост. Ю. А. Дмитриев, Н. А. Михалева (отв. ред.)]. – 2-е изд. – М.: Манускрипт, Юрайт, 1998. – С. 572–581.
- ²⁸ Грицаєнко Л. Р. Вказана праця. – С. 56–58.
- ²⁹ Новые конституции стран СНГ и Балтии: сб. документов / [сост. Ю. А. Дмитриев, Н. А. Михалева (отв. ред.)]. – 2-е изд. – М.: Манускрипт, Юрайт, 1998. – С. 582–622.
- ³⁰ Грицаєнко Л. Р. Вказана праця. – С. 59–61.
- ³¹ Новые конституции стран СНГ и Балтии: сб. документов / [сост. Ю. А. Дмитриев, Н. А. Михалева (отв. ред.)]. – 2-е изд. – М.: Манускрипт, Юрайт, 1998. – С. 623–660.
- ³² Конституция на Република България [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.parliament.bg/?page=const&lng=bg>
- ³³ Сикингер И. Прокуратура Венгрии / И. Сикингер // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. – 1999. – № 3 (28). – С. 61.
- ³⁴ The Constitution of the Republic of Poland [Electronic recourse] // Access mode: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>
- ³⁵ Конституція Румунії від 21 листопада 1981 р.; Грицаєнко Л. Р. Вказана праця. – С. 233.
- ³⁶ Остаточний текст Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи від 27 вересня 2001 року щодо дотримання обов'язків та зобов'язань Україною // Голос України. – 2001. – 17 липня; Висновок комісії «за демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо проекту Конституції України 17–18 травня 1996 р. – Страсбург, 1996. – 12 с.
- ³⁷ Шемшученко Ю. Прокуратура України: шляхи реформування в аспекті входження в європейський правовий простір / Ю. Шемшученко, Г. Мурашин // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 4. – С. 9.
- ³⁸ Долежан В. В. Вказана праця. – С. 122.
- ³⁹ Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною: Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 05.10.2005 р. № 1466 (2005) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.coe.kiev.ua/uk/dogovory/RN1466\(2005\).html](http://www.coe.kiev.ua/uk/dogovory/RN1466(2005).html)

Резюме

У статті характеризується конституційно-правові засади організації і діяльності прокуратури в Україні, здійснюється порівняльний аналіз з країнами СНД та країнами Західної Європи. Робиться висновок про взаємозв'язок між функціями, виконання яких покладається на органи прокуратури, та типом існуючого у тій чи іншій державі політичного режиму.

Ключові слова: прокуратура, правовий статус, конституційні засади організації прокуратури.

Резюме

В статье характеризуются конституционно-правовые основы организации и деятельности прокуратуры в Украине, осуществляется сравнительный анализ со странами СНГ и странами Западной Европы. Делается вывод о взаимосвязи между функциями, исполнение которых возлагается на органы прокуратуры, и типом существующего в той или иной стране политического режима.

Ключевые слова: прокуратура, правовой статус, конституционные основы организации прокуратуры.

Summary

In the article characterized constitutionally legal principles of organization and activity of the office of the public prosecution in Ukraine, a comparative analysis is carried out with the countries of the CIS and countries of Western Europe. An author draws conclusion about intercommunication of functions of the office of the public prosecution and political mode.

Key words: office of the public prosecution, legal status, constitutionally legal principles of organization of the public prosecution.

Отримано 10.01.2011